

ЦИФРОВА ЕПОХА І НАУКА: НОВІ ПРАВИЛА ГРИ

Рецензія на книгу: Наукова комунікація в цифрову епоху: науково-практична монографія / Т. Ярошенко, О. Ярошенко, С. Чуканова; за заг. ред. Т. Ярошенко

Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. 463 с.

З 2013 по 2022 р. в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» проходила щорічна конференція «Наукова комунікація в цифрову епоху», ініціатором і головною рушійною силою якої була Тетяна Олександрівна Ярошенко. Конференція дійсно стала центром наукової комунікації: її учасники обговорювали питання, пов'язані з науковими журналами, рецензуванням, академічною етикою, відкритою наукою, наукометрією, інтелектуальною власністю і багато дотичних тем, а також вказували на необхідність методичного матеріалу для студентів, аспірантів і викладачів. Тому в 2019—2020 рр.

записано МООС (*Massive Open Online Course*) на платформі *Prometheus*, який також отримав назву «Наукова комунікація в цифрову епоху» (URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/science-communication-digitalera/>). Він був добре сприйнятий науковою спільнотою, оскільки мав чітку логічну структуру та лекторів-експертів у відповідних темах. Відтоді курс пройшли понад 5000 дослідників та аспірантів з України.

Проте особливістю цифрової епохи є не лише швидкість, з якою змінюються інтерфейси програм і застосунків, а й поява нових викликів, серед яких принципи відкритої науки, відкритого рецензування, FAIR-дані, застосунки штучного інтелекту. Потреба в якісному науково-навчальному посібнику стала ще гострішою.

Монографія «Наукова комунікація в цифрову епоху» є корисним виданням, з якого варто розпочинати занурення у світ науки та наукової комунікації. Вона дасть можливість коректно зрозуміти причинно-на-

слідкові зв'язки в науковій комунікації. Читач монографії ознайомиться з етапами становлення науки; зі змінами в презентації наукових даних, що відбувалися крізь віки від усної комунікації, листування та появи наукових видань; із застосунками, які допоможуть ефективніше проходити всі фази наукового циклу — від планування дослідження, пошуку та аналізу наукової літератури за допомогою *Web of Science* та *Scopus*, візуалізації даних, використання генеративних сервісів даних до написання статті, оформлення публікації, авторського права академічної доброчесності та роботи над дисертацією.

Авторський колектив дає системну відповідь на виклики, що постають перед сучасною наукою в умовах цифрової трансформації. Монографія охоплює широкий спектр питань: структура наукового процесу, етапи життєвого циклу дослідження, практики відкритого доступу, моделі відкритої науки, управління даними, цифрові сервіси для наукової комунікації, академічна доброчесність та етичні аспекти, наукометричні показники та оцінювання наукового впливу. Про практичний характер монографії свідчать численні приклади, інструкції, інструменти, рекомендації та вправи, що робить її корисним довідником для широкої аудиторії науковців. Монографія має чітку логіко-композиційну структуру: кожен розділ присвячено окремому аспекту цифрової наукової екосистеми, де вдало поєднано теоретичний аналіз і прикладні рекомендації. Цей підхід уможливорює як системне ознайомлення з монографією, так і її фрагментарне використання за потреби.

Особливу цінність становить акцент на підготовці дослідників на ранніх етапах наукової кар'єри, яким може бути складно орієнтуватися в динамічному цифровому середовищі. Варто окремо наголосити на якісному поєднанні науковості й доступності викладу: текст написано у зрозумілій формі, що забезпечує легкість сприйняття навіть складних понять. Позитивним аспектом є й посилання на актуальні міжнародні ініціативи, сервіси та політики, що формує у читача глобальне бачення проблематики.

Отже, монографія, яка виконує важливу функцію популяризації сучасних стандартів відкритої науки та цифрової грамотності серед українських науковців, є важливим внеском у розвиток дослідницької культури в умовах цифрової трансформації. Видання буде корисним для широкого кола науковців, аспірантів, наукових адміністраторів, бібліотекарів, рецензентів і всіх, хто бере участь у формуванні сучасної екосистеми наукової комунікації.

I.O. ТИХОНКОВА

кандидат біологічних наук, старший дослідник,
експерт з інформаційно-аналітичних ресурсів
та навчання компанії Clarivate
<https://orcid.org/0000-0003-1115-3742>